

einstein'dan öğrendiğim

Hayatıma yön vermeğe başladığım çok genç bir yaşta, tanınmış bir New York'lu filantropistin evine akşam yemeğine davetliydim. Yemekten sonra ev sahibemiz bizi oldukça büyük bir salona aldı. Misafirler salona dolarken, gözlerim can sıkıcı iki noktaya takılmıştı: hizmetkârlar küçük yaldızlı sandalyeleri uzun, muntazam sıralar halinde diziyorlardı; ön tarafta da duvara dayalı müzik âletleri vardı. Anlaşılan bir oda müziği gecesine yakalanmıştım.

"Yakalanmıştım" diyorum çünkü müzik benim için hiçbir anlam taşımıyordu. Müziğe karşı adetâ sağırdım. Ancak büyük bir gayretle basit bir melodiyi tekrarlayabiliyordum; ciddi müzik ise benim için gürültü düzeninden başka bir şey değildi. Bunun üzerine ben de, kapana sıkıştığım her sefer yaptığım gibi, oturdum ve müzik başladığı zaman yüzüme entelektüel takdir ifadesi olduğunu ümit ettiğim bir görünüm vererek kulaklarımı içerden kapadım; kendime özgü yersiz düşüncelere daldım.

Bir süre sonra etrafımdakilerin alkışladıklarını farkedince, kulaklarımı açmamın gerekli olduğunu anladım. Birdenbire sağımda, yumuşak fakat hayret edilecek kadar etkileyici bir ses işittim. "Bach'dan hoşlanırmısınız?"

Nükleer parçalanma hakkında ne kadar biliyorsam, Bach hakkında da o kadar biliyordum. Fakat meşhur karışık beyaz saçları ve dişleri arasından eksik etmediği piposuyla dünyanın en meşhur yüzünü iyi tanıyordum. Albert Einstein'ın yanında oturmaktaydım.

Huzursuz bir şekilde, "Şey," dedim ve tereddüt ettim. Bana rastgele bir soru sorulmuştu. Benim de bütün yapacağım, o şekilde cevaplamaktı. Ancak, komşumun olağanüstü gözlerindeki bakış, sahiplerinin sadece basit bir nezaket kuralını yerine getirmediklerini gösteriyordu. Karşılıklı konuşmamızda benim yerim değerinin ne olduğu değil, onun yeri çok önemli idi. Herşeyden önce, bu adamın kendisine, küçük de olsa yalan söylenemeyecek bir kimse olduğunu hissetmiştim.

Şaşkın bir şekilde, "Bach hakkında hiçbir şey bilmiyorum; müziğini hiç işitmedim" dedim.

Einstein'ın değişen çehresinde karmakarışık bir hayret ifadesi dolaştı. "Bach'ı hiç işitmediniz mi?" Öyle bir soruş şekli vardı ki, sanki ona hiç banyo yapmadığımı söylemişim.

Hemen, "Bu, Bach'ı sevmek istemiyorum demek değildir" dedim. "Sadece, müzik kulağım yok veya yok gibi. Hiç kimsenin müziğini de gerçek anlamda işitmedim." Yaşlı adamın yüzünde endişeli bir ifade belirdi. Birdenbire, "Lütfen" dedi, "Benimle gelir misiniz?"

Ayağa kalktı ve kolumu tuttu. Ayağa kalktım. Kalabalık odanın ortasından beni geçirirken, sıkılgan bakışlarımı haliya dikmişim. Gittikçe yükselen fısıltı halindeki hayret ifadesi bizi hole kadar izledi. Einstein buna hiç aldırmaz etmedi. Kararlı bir davranışla beni yukarı kata çıkardı. Evi iyi bildiği belliydi. Üst katta kitaplarla çevrili bir çalışma odasının kapısını açtı; beni içeri çekip kapıyı kapattı.

Küçük, huzursuz bir gülümseme ile, "Şimdi" dedi, "Lütfen söyler misiniz ne zamandan beri müziğe karşı böyle bir duygu içindediniz?"

Çok sıkılarak, "Bütün hayatım boyunca" dedim. "Aşağıya geri dönüp dinlemenizi dilerim, Dr. Einstein. Benim hoşlanmıyor olmam önemli değil." Yersiz bir şey söylemişim gibi başını salladı, kaşlarını çattı. "Lütfen bana söyleyin" dedi, "Beğendiğiniz herhangi bir müzik türü var mı?"

"Şey," dedim, "Sözleri olan ve melodisini takip edebileceğim müzik türünü severim."

Gülümsedi ve başını salladı; memnun olduğu belliydi. "Belki bir örnek verebilirsiniz," dedi.

Cesaret edip, "Bing Crosby'den herhangi bir şey olabilir" diye cevap verdim.

Başını heyecanla tekrar salladı, "İyi," dedi. Odanın bir köşesine gidip, pikabı açtı ve plâkaları çıkarmaya başladı. Onu huzursuz bir şekilde seyrediyordum. En nihayet "Hah," dedi.

Bir plâk koydu. Bir iki dakika içinde çalışma odası Bing Crosby'nin rahatlatıcı, canlı şarkısıyla dolmuştu. "When the Blue of the Night Meets the Gold of the Day". Einstein memnuniyetle yüzüme baktı ve piposuyla tempo tutmağa başladı. Üç dört pasajdan sonra pikabı durdurup, "Şimdi, lütfen bana ne duyduğunuzu söyler misiniz?" dedi.

En basit cevap şarkıyı tekrarlamak olacaktı. Melodiye bağlı kalmaya ve sesimi çatlatmamaya çalışarak, ben de öyle yaptım. Einstein'ın yüzünde güneş doğmuştu sanki. Bitirdiğim zaman sevinçle, "Gördünüz mü," dedi; "Kulağınız var sizin..."

Bu şarkının, belki yüzlerce defa işittiğim, en çok sevdiğim şarkılardan biri olduğu, bunun için de hiçbir şeyi kanıtlamadığı gibi birşeyler mırıldandım. Einstein, "Saçma" dedi. "Pek çok şeyi kanıtlar. Okuldaki ilk aritmetik dersinizi hatırlıyor musunuz? Sayılarla ilk karşılaştığınız zaman, öğretmeniniz, bölmeli veya kesirli bir problem üzerinde çalışmanızı istese, yapabilir miydiniz?"

"Tabii ki, hayır."

Einstein piposunu muzaffer bir eda ile sallayarak, "Tabii" dedi. "Yapmanız mümkün olmazdı; paniğe kapılırdınız. Bölme ve kesirlere karşı da zihninizin kapılarını kapardınız. Öğretmeninizin bir küçük hatasının sonucu olarak, bölme ve kesirlerin zevkini bütün hayatınız boyunca inkâr edebilirdiniz." Pipo, bir başka hareketle bir kere daha sallandı. "Fakat, hiçbir öğretmen ilk gününüzde bu kadar akılsız davranmaz. İşe önce elemanter bilgilerle başlar, sonra basit problemlerde beceri kazandığınızı görürnce sizi bölme ve kesirlere yöneltir."

"Bu müzikte de böyledir." Einstein Bing Crosby'nin plâğını kaldırdı. "Bu küçük, güzel şarkı, basit bir toplama veya çıkarmaya benziyor. Onu içice kavramışsınız. Şimdi daha karmaşık bir şeye geçeceğiz." Bir başka plâk bulup pikaba koydu. John McCormack'ın "The Trumpeter"ı söyleyen altın sesi odayı doldurdu. Birkaç mısra sonra Einstein pikabı durdurdu.

"Şimdi," dedi, "bana lütfen bu şarkıyı tekrarlayın." Dediğini yaptım. Hem de oldukça kendimden emin ve bana kalırsa, hayret edilecek kadar kusursuz, bir şekilde. Einstein, yüzüme, hayatımda daha önce sadece bir kere daha, liseden mezun olurken yaptığım mezuniyet konuşmamı dinleyen babamın yüzünde, gördüğüm bir ifadeyle baktı.

Bitirdiğim zaman, "Mükemmel" dedi. "Fevkalâde... Şimdi bu." "Bu" dediği, bana tamamiyle yabancı olan Caruso'nun Cavalleria Rustica-

na'sından bir parça idi. Bununla beraber, meşhur tenorun çıkardığı seslerin aşağı yukarı benzerlerini vermedi becerebildim. Einstein'ın beğendiği belli idi.

Caruso'yu belki bir düzine daha şarkı takip etti. Tesadüf eseri karşılaştığım bu büyük adamın, sanki onu ilgilendiren tek şeymişim gibi yaptığımı kendini kapırmısa karşısında hissettiğim ürkekliği üzerimden atamıyorum.

En sonunda, mırıldanarak tekrarlamamı istediği sözsüz müzik çalmaya başladık. Yüksek bir notaya eriştiğim zaman, sanki ulaşamayacağım bir şeye beni ulaştırmak istercesine Einstein'ın ağzı açılıyor, başı arkaya doğru gidiyordu. Anlaşılan oldukça başarılı olmuşum ki, birdenbire pikabı kapattı; koluma girerek, "haydi bakalım delikanlı, Bach için hazırız" dedi.

Salondaki yerlerimize döndüğümüz zaman, müzisyenler yeni bir seleksiyonun hazırlığını yapıyorlardı. Einstein güldü ve cesaret verircesine dizime vurdu. "Sadece dinle" diye fısıldadı; "Hepsi bu kadar."

Hepsi bu kadar değildi tabii. Tamamen yabancı olduğu bir kimseye verdiği bu gayret olmasaydı, Bach'ın "Sheep May Safely Graze" ini o geceki gibi hayatımda hiçbir zaman dinlemezdim. Bu eseri o zamandan beri pek çok kereler dinledim. Dinlemekten usanacağımı da hiç şanmıyorum, çünkü hiçbir zaman yalnız dinlemiyorum. Her seferinde, karmakarışık beyaz saçları, dişleri arasına sıkıştırılmış boş piposu, olağanüstü sıcaklığında dünyanın bütün güzelliklerini toplayan gözleri ile, küçük, şişman adamın yanında oturuyorum.

Konser bittiği zaman, içten alkışlarım diğerlerinininkine katıldı. Tam o sırada ev sahibemiz yanımıza gelerek, bana soğuk bir bakış fırlatıp "Çok üzgünüm Dr. Einstein" dedi, "Konserin çoğunu kaçırdınız."

Einstein ve ben hemen ayağa fırladık. Einstein, "Ben de üzgünüm" diye cevap verdi. Ancak buradaki genç arkadaşım ve ben insanoğlunun gösterebileceği en büyük çaba içindeydik."

Ev sahibemiz şaşırmişti. "Sahi mi? Nedir o?" diye sordu.

Einstein gülümsedi ve kolunu omuzuma doladı. Hiç olmazsa, ona sonsuz borcu olan bir kimse için düstur olacak şu sözleri söyledi: "Güzellik âleminin bir başka yönünü keşfetmek".

HOW TO LIVE WITH LIFE'dan
Çeviren: Sevgi ÜNAL